

URSZULA M. EGLE

KUL w Lublinie

## TRADYCJA I OTWARTO W KSZTAŁCENIU FILOZOFICZNYM

W czasie zachodzących obecnie przemian polityczno-społeczno-kulturowych szczególne znaczenie mają dyskusje na temat modelu kształcenia filozoficznego w szkołach wyższych. Istnieją (wprawdzie nieliczne w Polsce) szkoły, gdzie model taki został w pewien sposób już wypracowany przez dotychczasowy styl nauczania, tradycję, środowisko, w którym nie brak wybitnych indywidualności. Mamy w Polsce bogatą tradycję analitycznej Szkoły Lwowsko-Warszawskiej, fenomenologiczną Romana Ingardena, tomistyczną Koła Krakowskiego i związanego z nim tomizmu egzystencjalnego Szkoły Lubelskiej. Można by dyskutować, na ile środowiska akademickie korzystają z tego dorobku w kształtowaniu postaw i metodowych studiów w polskich uczelniach młodzieży filozoficznej. Jakkolwiek sytuacja faktyczna pokazuje, jak wiele należy zrobić, by model kształcenia filozoficznego był zadawalający, to pozytywnym faktem jest istnienie bogatego potencjału i tego, jakim jest polska tradycja filozoficzna. Ale nie można zapominać, że ta bogata tradycja filozoficzna posiada swój znacznie szerszy, bo europejski kontekst. Jest to dziś szczególnie ważne.

„Tradycja i otwartość” – mogą być tu dwoma wyznacznikami modelu kształcenia.

Celem prezentowanych uwag nie jest analiza obecnej sytuacji kształcenia, ani też pokazanie wielorakich i złożonych czynników warunkujących model edukacji filozoficznej (czy raczej w większym zakresie wypadków szukanie takiego modelu). Chce się natomiast pokazać przykład pewnej realizacji podanego w tytule hasła. „Edukacja Filozoficzna” za wyjątkiem odpowiedniego forum dla przedstawienia tego typu uwag w postaci fragmentarycznego sprawozdania z jednego z wykładów filozoficznych. Byłoby to, a uwagi te przyczyniły się do wzajemnej wymiany zdań na temat realizowanych w szkołach wyższych form kształcenia filozoficznego.

Nie bez racji powołano się na dorobek polskiej młodzieży filozoficznej ukształtowanej pod wpływem trzech określonych współczesnych nurtów filozofii. Znajdujemy one swoje odbicie (a jednocześnie i powiązanie) w nauczaniu filozofii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; niektórym formom kształcenia w tym odcinku po prostu zostały one przedstawione tu uwagi.

Student filozofii KUL uzyskuje pewną formację filozoficzną ukształtowaną na modelu arystotelesowsko-tomistycznej teorii bytu, typ wykształcenia erudycyjnego, szczególnie w zakresie historii młodzieży filozoficznej oraz metodologii filozofii. Taki typ kształcenia wypracowano w blisko półwiekowej tradycji formowanej w tej szkole filozoficznej. Zachowując wierność tej tradycji i w ten sposób pewien rodzaj identyfikacji szkoły, dąży się jednocześnie do pokazania studentowi filozofii innych stylów filozofowania. Nawet w okresie izolacjonizmu politycznego dyskusje

z przedstawicielami innych nurtów filozoficznych (bynajmniej nie marksistami, chociaż i takie dyskusje były prowadzone) znamionowały zawsze „otwarto” Szkoły.

Dla studenta filozofii wa ne jest po prostu, co dzieje si dzisiaj w filozofii, wa ne s dyskusje i spotkania, i to zarówno z dojrzałymi filozofami, jak i rówie nikami studiuj cymi filozofii w innych uczelniach. Potrzebna jest konfrontacja, a ta znajduje swój wyraz w organizowanych przez samych studentów „Tygodniach Filozoficznych”, tj. corocznych imprezach naukowych gromadz cych zarówno polskich filozofów jak i młodzi e filozoficzn z rozmaitych o rodków w Polsce.

Studia filozoficzne pomagaj młodemu człowiekowi modelowa pewien obraz wiata, ale wiat współczesny, w którym on yje zdaje si wymyka spod wszelkich znanych schematów. Wida , jak wiatem współczesnym i zagubionym w nim człowiekiem rz dzi polityka, jak łami si uznawane normy i warto ci, z jak dynamik toczy si ycie społeczne i zachodz ce w wiecie zdarzenia. Otaczaj ca rzeczywisto uj ta w sztywne struktury bytowe rodzi nowe pytania, na które filozof nie zawsze potrafi łatwo znale gotow odpowied . Pytania stawiane wobec trudnej do wyłumaczenia zmieniaj cej si rzeczywisto ci s cz sto powodem podj cia studiów filozoficznych. Obserwuje si jednak spadek liczby kandydatów na takie studia.

Okazuje si , e ostatnie lata nie s dla młodzi e czasem refleksji teoretycznej, tak jak były nimi lata osiemdziesi te, kiedy napór wydarze , rodzenie si nowych idei działało w szczególny sposób na wielu młodych ludzi, którzy chcieli uzyska formacj intelektualn zdobyt na wiedzy filozoficznej. Obserwowane zjawisko zmniejszenia si liczby kandydatów mo e by tak e przedmiotem refleksji socjologa, ale i powodem do zastanowienia dla wykładowców filozofii. Z pewno ci nie chodzi o to, by studia filozoficzne stały si studiami „masowymi”. Nie musz to te by studia elitarne, tak jak były one w KUL-u w latach 60. i 70., kiedy to obowi zywały bardzo ostre limity ministerialne. Studia filozoficzne powinny by jednak atrakcyjne i zyska młodzi e o okrelonych predyspozycjach intelektualnych (zdolno ci samodzielnego krytycznego my lenia, zamiłowania do podejmowania i rozwi zywania problemów teoretycznych).

Wypada wi c zrewidowa dotychczasowy system naboru kandydatów na studia (co niektóre uczelnie ju uczyniły, najcz cieiej zrezygnuj c jedynie z egzaminów wst pnych), jak i zrewidowa system kształcenia. W obecnej sytuacji zasadne wydaje si pytanie o to, w jaki sposób studia filozoficzne jako studia teoretyczne winny zaspakaja zapotrzebowanie społeczne, jak i potrzeby samego pa stwa. W przypadku studiów w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim s to te potrzeby Ko cioła. Problemy zwi zane z przygotowaniem do ycia w społecze stwie młodego człowieka studiuj cego filozofii wydaj si jeszcze wymaga wielu przemyle tak, aby studia filozoficzne dawały nie tylko wykształcenie teoretyczne.

Pewn form przygotowania praktycznego w ramach specjalizacji filozofii teoretycznej KUL s studia etyczne wzbogacone m. in. wykładami z antropologii filozoficznej, filozofii polityki, prawa, kultury. Wymieniony tu blok przedmiotowy ma orientacj teoretyczn (podstawy metafizyki klasycznej). Działa te zaoczne Studium etyki prowadz ce zaj cia głównie dla nauczycieli wykładaj cych ten przedmiot w szkołach rednich. W ramach Wydziału Filozofii działa za osobna specjalizacja ochrony rodowiska.

Dla zapoznania studentów z kwestiami szczegółowymi diskutowanymi dzi w filozofii polityki, społecze stwa i prawa w roku akad. 1992/93 Wydział Filozofii KUL zapraszał wybitnych specjalistów zajmuj cych si problematyk filozoficzno-polityczn . Pierwszym z zaproszonych go ci był prof. Richard Warner, filozof i prawnik z Wydziału Prawa z Kent College w Chicago. W ciekawy i przyst pny sposób przedstawił pewne dylematy prawnicze; wygłosił ponadto wykłady z szeroko poj tej logiki (na temat koncepcji rozumowania swojego sławnego nauczyciela Paula Grice'a) oraz modnej w kr gach analitycznych filozofii umysłu (zachowuj c dualizm umysł-ciało, Warner po wi cił swój wykład doniosło ci filozoficznej ciała).

Szczególnym i uzasadnionym zainteresowaniem, zwa ywszy na pozycj nast pnego go cia, cieszył si wykład dr Michela Llewellyna Smitha, ambasadora brytyjskiego w Polsce. Tym razem kwestie filozoficzne poł czone z politycznymi przedstawione zostały przez filozofa-praktyka, który b d c w czynnej stu bie dyplomatycznej stoi na co dzie wobec dylematów wyborów etycznych w politycznej działalno ci mi dzynarodowej. Tote wybrany przez ambasadora temat *Etyka a stosunki mi dzynarodowe* szczególnie harmonizował z postaw prelegenta. Wykład podejmował niezwykle ciekawe i bardzo aktualne problemy postaw etycznych w stosunkach mi dzynarodowych. Podj to w nim m. in. problem oceny etycznej istniej cych organizacji mi dzynarodowych, szczególnie ze wzgl du na pełnienie przez nie funkcji unifikuj cych w obecnej sytuacji europejskiej, diskutowano problem aktualnych konfliktów politycznych oraz kontrowersyjne etycznie kwestie rozwi zywania tych konfliktów w drodze zbrojnej interwencji (stanowisko prelegenta było tu konserwatywne, odrzucaj ce rozwi zania militarne). Poruszane przez Ambasadora brytyjskiego kwestie stanowiły w pewien sposób kontynuacj dyskusji, w której uczestniczył Ambasador w kwietniu 1992 r. na konferencji zorganizowanej przez Katedr Metodologii Nauk KUL dla studentów filozofii KUL oraz Uniwersytetu St. Andrews (w Szkocji) na temat filozofii polityki<sup>1</sup>. Warto te doda , e polsko-angielskie konferencje filozoficzne od 1986 r. s stał form edukacji filozoficznej.

Obraz Europy współczesnej na tle zmian polityczno-ekonomiczno-społecznych przedstawiony został w wykładach trzeciego z go ci Wydziału Filozofii, Prof. Karla Achama z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Karola Franciszka w Grazu w Austrii.

Wszystkie go cinne wykłady z filozofii prawa, polityki i społecze stwa spotkały si z du ym zainteresowaniem. Ten typ wykładów b dzie kontynuowany w przyszłym roku akademickim.

Okazj do pogł bienia studiów filozoficznych w zakresie współczesnej my li analitycznej były cykle wykładów wygłoszonych przez filozofów brytyjskich: Timothy'ego Williamsona z University College w Oxfordzie, Johna Skorupskiego z Uniwersytetu w St. Andrews, Thomasa Pinka z Churchill College z Cambridge oraz Anthony'ego Graylinga z St. Anne's College w Oxfordzie i Birkbeck College w Londynie.

Wszyscy wykładowcy wygłosili wykłady po wi cone problematyce teoriopoznawczej. Zagadnienia poznawcze wi zane były z zagadnieniami logicznymi (w wykładzie Williamsona o logice epistemicznej w maszynie Turinga), etycznymi

<sup>1</sup> Sprawozdanie z tej konferencji znajduje si w t. 14 (1992) „Edukacji Filozoficznej”.

(w wykładzie Pinka na temat rozumowania praktycznego czy wykładzie Skorupskiego o obiektywizmie norm). Koncentrowano się na klasycznym dla problematyki analitycznej rozróżnieniu pomiędzy wiedzą (w sensie *knowledge*) a przekonaniem, inaczej poznaniem subiektywnym (w sensie *belief*).

Dla studentów filozofii KUL wykłady i spotkania z filozofii brytyjskiej dały okazję do poznania stylu przedstawiania szczegółowych problemów filozoficznych, czysto z wykorzystaniem metody argumentacji. Była to okazja do zadawania pytań na temat sposobów kształcenia w Wielkiej Brytanii, jak i do dyskusji na temat filozofii brytyjskiej. Bliskie kontakty Wydziału Filozofii KUL z filozofami brytyjskimi pokazują, jak forma dialogu, wspólnych spotkań i dyskusji wzbogaca tradycyjny model kształcenia.